

Revizionizem – teorija s prakso

There is nothing more agreeable in life than to make peace with the Establishment – and nothing more corrupting. (A. J. P. Taylor)

Otto von Bismarck je nekoč povzel svojo modrost v nič kaj monumentalno zvenečo misel: "Vedno sem stremel za tem, da bi se naučil kaj novega, in če sem pri tem prišel v položaj, da sem moral popraviti neko svoje poprejšnje mnenje, tedaj sem to takoj napravil in sem bil ponosen, da sem tako ravnal."¹ Eden največjih politikov in državnikov ne le evropskega 19. stoletja, temveč tudi novega veka nasploh, si je posebno mesto v zgodovini prislužil s spremembami v mišljenju: te so ga vodile k vedno novim triumfom. Bismarck se ni bal biti ne izviren ne eklektičen, hkrati pa se tudi ni dal voditi situaciji. Le optimalno je izkoristil možnosti, ki jih je določena konstelacija sil ponujala pri doseganju njegovih ciljev – za katere je vedel, da so zmerom lahko le etapni.²

Kar malce presenetljivo je, da se je na miselno elastičnost "železnega kanclerja" v prvi izdaji *Razvoja slovenskega narodnega vprašanja* leta 1939 afirmativno skliceval tudi Edvard Kardelj. Značilno pa je iz poznejših – povojnih – izdaj *Speransa* Bismarckova modrost brez sledu izpuhtela. Komunistični hierarh, ki je po načrtih iz arhitekturnega biroja "znanstvenega socializma" gradil krasni novi svet (z zgolj improviziranim statičnim izražanjem), pač ni mogel priznati, da ga ne vodi samo marksistična ortodoksija. Vrh vsega je bil Kardelj po odstranitvi Milovana Djilasa iz vrst CK KPJ edini šef-ideolog jugoslovanske, s tem pa tudi slovenske Partije. Njegovo priseganje na bismarckovsko paradigmo op-

timalnega mnenja/ravnanja bi kaj hitro načelo vztrajno gojeno vero oziroma dogmo v komunistično sposobnost za pospeševanje vrtenja kolesa zgodovine, ki naj bi se sicer gibalo v skladu z dognanji treh (od štirih) klasikov marksizma k postpolitični monarhiji svobode.³ Izgube zaupanja v ideološko vidčevstvo in preroštvo si Kardelj kratko malo ni mogel privoščiti.

Potemtakem ni čudno, da se je (vsaka) komunistična partija poleg *liberalizma*, ki je predstavljal grožnjo njeni miselni in organizacijski monolitnosti, najbolj bala *revizionizma*, saj je menila, da ta ne ogroža samo njene vsebinske identitete, ampak tudi formo. Čeprav oznaki nista izhajali iz ideološke črne kuhinje marksizma, sta v njej dobili poseben pomen. Označevali sta najnevarnejšega, najvztrajnejšega in najbolj zahrbtnega, tj. notranjega sovražnika. Ker se KPJ – in v njenem okviru tudi KPS – po letu 1948/49 ni več zanašala na svetovni center dialektično- in historičnomaterialistične ortodoksije, je s posebno vnemo skrbela za definiranje svoje variante le-te.⁴ Priznati je treba, da se je znašla v zagatnem položaju, saj so se iz Moskve, pozneje pa tudi iz Pekinga in iz drugih komunističnih prestolnic nenehno vrstile obtožbe o njeni bodisi dejanski bodisi potencialni nesposobnosti za razbiranje smeri neba na kompasu marksistične pravovernosti. Izbris Otta von Bismarcka kot predstavnika optimalističnega – kar *via facti* pomeni neideološkega – pristopa k političnim vprašanjem iz povojnih izdaj daleč najpomembnejše teoretsko-historične marksistične študije, nastale v "gravitacijskem polju" KPJ oziroma KPS, nazorno pričuje, da vztrajno ponavljani očitki

od zunaj niso bili povsem preslišani. *Revizionizem* in (znotrajpartijski) *liberalizem* sta v okvirih zaprtega sistema mišljenja, ki zgodovino pojmuje kot smerno dirigiran in k (do)končnemu stacionarnemu stanju težeč razvojni proces, veljala za odklona usodnega pomena. Po vsej pravici: če bi se razbohotila v okvirih komunističnega gibanja, bi le-to ne moglo več pretendirati na največjo naprednost, iz katere je izpeljevalo legitimiteto ne le za posamezne poteze ter za svojo antihumanistično in protirazsvetljensko ideologijo,⁵ ampak celo za lasten obstoj in strogo hierarhizirani, v osnovi vojaški način organiziranja. Na vrhu je prostor le za enega – pa naj gre za oblast ali avantgardnost. To dvoje je točka, ne prostor.

Komunisti so se dobro zavedali pomena in privlačnosti slehernega prvenstva. Zato so naredili vse, da bi postali gospodarji zgodovine ne samo v sedanjosti in prihodnosti, ampak tudi v preteklosti. Njene interpretacije so spremenili v vedeževalsko napovedovanje – kakršno je služilo za navdih Georgeu Orwellu pri pisanju znamenitega distopičnega romana *1984*. Celotna marksistična dialektika, v katero je vgrajen dobršen del hegeljanske zvižanosti uma, ki vsako misel in dejanje preobraža v pospeševalca zgodovine kot razvojnega procesa, namreč ni mogla pojasniti nekaterih njihovih zasukov. Pri nas je npr. logično neobvladljiv zev med lansiranjem gesla *Slovenijo Slovincem!* s strani komunistov pred drugo svetovno vojno⁶ in njihovo nacionalno mlačnostjo po njej. Jugoslovanski – tudi ljubljanski – revolucionarni marksisti so tako maja in junija 1945, že po koncu sovražnosti, pomorili okoli odstotek Slovencev z ozemlja nekdanje Dravske banovine, Trst pa so že leta 1946 obljubili italijanskim tovarišem (v praksi seveda državi, v kateri so ti delovali⁷). Še večje težave so imeli pri interpretaciji dogajanj med drugo svetovno vojno. Janko Pleterški tako pravi:

“Imenovanje jugoslovanske revolucije se je po 1/2. svetovni/ vojni spreminjalo. V začetku nismo govorili o revoluciji, temveč o ‘narodnoosvobodilnem boju (vojni)’ in njegovih pridobitvah./ / /.../ Med pripravami za prvo petletko (1947) je že bil izrecno govor o graditvi socializma v Jugoslaviji, kadar pa se je omenjala revolucija v Jugoslaviji, smo jo označevali za ‘ljudsko’. V želji in prizadevanjih za lažjo obrambo pred političnim in idejnim pritiskom Informbiroja smo opustili zgodovinska imena in začeli jugoslovansko revolucijo imenovati v skladu z njenimi družbenimi osnovami in spremembami, ki so peljale v socializem. Revolucijo smo kot zgodovinski dogodek začeli imenovati socialistična. Začeli smo postavljati spomenike borcem, ki so padli, zdaj ne več v ‘narodnoosvobodilnem boju’ proti fašističnim okupatorjem in njihovim hlapcem, temveč v ‘socialistični revoluciji’.”⁸

Janko Pleterški prav tako pomenljivo poudarja:

“Revolucija, to je bil v vsakem času strateški cilj KPJ. To je bil njen strateški cilj tudi v trenutku, ko je narode poklicala k oboroženi vstaji, v boj proti okupatorju.”⁹

Nekateri drugi avtorji so bili povsem nasprotnega mnenja. Tako v več kot 1000 strani obsegajoči monografiji *Narodnoosvobodilna vojna na Slovenskem 1941-1945* beremo:

“Osvobodilna fronta je združevala in združila slovensko ljudstvo ne glede na politično, svetovnonazorsko, družbeno, tradicionalno ali kakršno koli drugo opredeljenost posameznikov, ga združila v boju proti okupatorju, za njegovo osvoboditev in združitvev. Z OF ‘je slovensko ljudstvo celo tisočletje po izgubi svoje svobode v začetku 9. stoletja vnovič prevzelo suvereno odločanje o bodočnosti našega naroda v lastne roke’.”¹⁰

Potemtakem naj bi revolucija za OF, ki je pri nas postavila na noge oboroženo silo znatnega obsega in z nezanemarljivo uspe-

šnostjo vodila partizansko vojno, sploh ne bila bistvena. Še več: primarni in strateški cilj te brez dvoma radikalne organizacije in njenih naporov naj bi bila osvoboditev domovine in oblikovanje Zedinjene Slovenije!¹¹

Nikakor torej ne pretiravamo, če rečemo, da je komunizem v odnosu do nekdanjosti zaživel v polni meri: ustvaril je v Marx-Engelsovem *Manifestu* iz leta 1848 napovedano in v *Anti-Dühringu* izrecno najavljeno kraljestvo svobode. Do presenetljive popolnosti se je uresničila tudi napoved iz prvega od obeh omenjenih spisov: sedanost je zagospodovala preteklosti.¹² Seveda pa je to veljalo samo za komunistični establishment, ne za vse in vsakogar.

Matrica, ki v pretežni meri zaznamuje generalno recepcijo pojma revizionizem na Slovenskem, je v veliki meri odvisna od pojmovanj, ustvarjenih v okvirih marksističnih interpretacij stvarnosti. Ne gre za determinizirajočo dejanskost ali zrevolucionirano zavest, ampak za posledico večdesetletnega duhovnega "tetoviranja" z določenim razumevanjem pojmov ter njihovo kategorizacijo. Našemu establishmentu, ki se je diskurzivno razkomunistil in za silo osvojil parlamentarnodemokratski "slovar pravšnjosti", so globoko v kosteh ostale nekdanje predstave o škodljivosti revizionizma. Metaforo o kolesu zgodovine, ki je emblem smernega pojmovanja dogajanj v času, je še dandanes mogoče slišati na vsakem koraku. Prav tako se kot samoumevna pozitivnost omenja naprednost, čeprav je njena vsaj sektorska ekološka pogubnost že postala očitna. Očaravajoča dognanja znanosti 20. stoletja – ki so jim komunisti zaradi preseganja materialističnih obzorij, značilno, divje nasprotovali (v Jugoslaviji je bil razvpit obračun s t. i. zagrebškimi revizionisti pred drugo svetovno vojno; po njej je prišlo zaradi boja proti katoliški cerkvi do zavračanja genetike avguštinskega meniha Gregorja Mendela in do poskusov aplikacije

lisenkovskih šarlatanstev in mičurinovskega lamarkizma) – so običajno slovensko življenje obšla. Enako je mogoče reči tudi za posledice Gödelovih spoznanj, četudi spreminjajo temeljne pojme eksistiranja.

Zgodovinopisje ima zaradi tematiziranja že dovršenih dogajanj čudovit izgovor, da v njegovem okviru vse ostaja v že utečenih kolesnicah. Tudi izjave političnih vplivnežev in mogočnikov nenehno svariijo pred spremembami historičnih predstav. Toda škodljivost revizionizma je v javnem diskurzu skrbno omejena: grmenje zoper potvorbe in jemanje/krajo zgodovine nikoli ne zadeva neznansstvenih loopingov historikov, ki so se med veliko "prigrabizacijo" z najbolj grobim eliminacionizmom (z izključevanjem znanstvenikov iz raziskovalnih skupin, z onemogočanjem na razpisih za financiranje programov in projektov iz javnih sredstev, z odvzemanjem mentorstev doktorandom ipd.) definirali kot establishment stroke ter postali sogovorniki sprehajalcem po hodnikih oblasti in gospodarskim magnatom.¹³ Povsem neutemeljene konstrukcije o slovenskem zgodnjem srednjem veku in o katoliškem totalitarizmu v dobi pred komunističnim so se zaradi vplivnosti njihovih nosilcev celo začele obravnavati kot "standardni model" interpretacije stvarnosti – čeprav ne vzdržijo resnega znanstvenokritičnega pretresa.

Na kratko o prvi zadevi: ne Karantanija/Koroška ne Karniola/Kranjska se nikoli nista povzpeli do statusa plemenske vojvodine (kot so bile v Vzhodnofrankovski državi Bavarska, Švabska, Saška, Frankonija in Lotaringija), kar bi se dejansko morali, če bi bili na izoblikovani *gens* navezani tvorbi – kakor se nas skuša prepričati sedaj. Nikoli ni bilo dokazano tradicijsko jedro njunih prebivalcev, ki je nujno, če naj velja teorija Herwiga Wolframa, na kateri se vsaj za javnost nominalno utemeljujejo nove interpretacije prvih poglavij slovenske zgodovine (tako ni odgovorjeno

na vprašanje, kdo – in kako – prenaša v nepismenem okolju identitetno izročilo iz roda v rod).¹⁴ Ne med Karniolci ne med Karantanci ni razvidno celovito posebno plemensko pravo,¹⁵ kar bi vsekakor moralo biti, če naj velja gentilna teorija o naravi ozemeljskih enot južno in severno od Karavank. Povezovanje narodnosti in jezika, ki daje čisto drugačno sliko od tiste v novi interpretaciji, je v srednjem veku domače (to dokazujejo vsaj starocerkvenoslovanski spisi,¹⁶ pop Martinac¹⁷ in lingvistične meje, ki se skladajo s političnimi – bavarski govori na zahodu segajo do Lecha, kjer je bila tudi meja *Stammherzogtum Bayern*), čeprav se nam lažno zatrjuje, da je to izum novoveške filologije, ki naj bi tako ali tako bila z nacionalizmom zastrupljeno polje ... Po drugi strani naj bi bil dokaz za obstoj plemena sedaj že samo ime skupine ljudi – ki pa jih lahko povezuje zgolj naseljenost na določenem ozemlju (čisto gotovo vsi, ki se identitetno identificirajo z isto oznako, niso nujno pripadniki enega *gens*a, ljudstva ali naroda; to dokazuje primer južnoruskih in afganistanskih Hazarov). Če k temu dodamo še z ničimer utemeljeno razglašanje frankovskih grofov za gentilne kneze (v Karnioli), je mera polna. Tu se soočamo s pravcato *ne-teorijo*, za katere sprejem je treba poslati kritično pamet na dopust in se zadovoljiti s praznoverjem.¹⁸

In še nekaj besed o drugi od omenjenih tez: v kraljevski Jugoslaviji ni bilo katoliškega totalitarizma (ki bi moral biti na oblasti, da bi lahko eksistiral). Res je vlada Dražice J. Cvetkovića uvedla koncentracijska taborišča, toda tako dva od treh kraljevskih namestnikov (knez Pavle in Radenko Stanković) kot predsednik ministrskega sveta in notranji minister so bili pravoslavne veroizpovedi. V nobenem primeru torej ni moglo iti za *katoliški* totalitarizem. Če bi ta obstajal, bi gotovo preganjal ljudi vseh drugih veroizpovedi, vendar do česa takega ni prišlo (ena-

ko velja tudi za Avstro-Ogrsko). Prav nasprotno: konkordat med Svetim sedežem in Jugoslavijo v beograjskem parlamentu ni bil nikoli ratificiran – demonstracije proti njemu pa je organizirala Srbska pravoslavna cerkev. (Značilno na Slovenskem nihče niti ne pomisli na to, da bi slednjo za čas pred izbruhom 2. svetovne vojne obtožil totalitarnih teženj!) Poleg tega ne gre pozabljati, da je opozicijski tisk izhajal tudi pod vlado Dražice J. Cvetkovića. (Kdo bi le tega šibkega, a nikakor ne neumnega državnika imel za onipotentnega diktatorja? Celo njegov veliko močnejši predhodnik Milan M. Stojadinović ni bil nikakršen totalitarci; oblast je navsezadnje izgubil po ne posebej prepričljivi zmagi na volitvah decembra 1938.) Vsaj na Hrvaškem so bile kljub uvedbi izrednih ukrepov v skladu s 116. členom (oktroirane) ustave leta 1940 izvedene večstrankarske občinske volitve. Tudi kralj Aleksander 6. aprila 1929 ni vzpostavil totalitarnega režima; po ureditvi pravne regulative, ki je demokratično izvoljena Narodna skupščina v desetih letih ni zmogla spraviti pod streho, je ponovno vpeljal konstitucionalni in parlamentarni red. Navsezadnje niti avstrofašističnega (Dollfuß-Schuschniggovega) ali Metaxasovega režima, ki sta bila mnogo ostrejša od diktature v stari Jugoslaviji, ni mogoče primerjati z Leninovo, Hitlerjevo in Mussolinijevo tiranijo (grški despot se je celo energično uprl svojemu italijanskemu vzorniku). Poprej pa tako ali tako ni bilo tehničnih možnosti, da bi se oblikovala kakšna totalitarna oblast. Pri nas dolgo časa ni bilo niti povsem integralistične koncepcije katolicizma, ki bi lahko bil idejni temelj tiranije novega tipa; Anton Mahnič je namreč vedno poudarjal obstoj dveh oblasti – cerkvene in posvetne. Šele tik pred drugo svetovno vojno so se pojavile zahteve, da je treba iti korak dlje od njega,¹⁹ vendar takšno mnenje ni prevladalo.

Zastavlja se vprašanje, ali je obe omenjeni novi interpretaciji mogoče škodeti za zgodovinar(arski) revizionizem, se pravi za vseobsežno logicizacijo dovršenega dogajanja. Kar zadeva poskus promoviranja katoliškega totalitarizma je stvar jasna: gre za klasični primer nečesa takega. Kakor je Ernst Nolte poskušal poiskati racionalni temelj za vzpon nacizma (šlo naj bi za odgovor na triumf boljševizma), se pri nas trudijo komunistično oblast prikazati kot zgolj reakcijo na poprejšnje domače razmere.²⁰ Toda hitlerizem ima raznorodne korenine, ki segajo pred vzpostavitev Leninove oblasti in ni zgolj odgovor na oblikovanje marksistične diktature (celo njegov uspeh ni pojasnljiv zgolj s tem!).²¹ Nacionalni socializem je navsezadnje "izumil" Maurice Barrès leta 1898 – toda njegov politični dedič je med drugim tudi odločno protinacistični golizem. Vsekakor je mogoče reči, da komunistična oblast pri nas ni bila posledica kakšnega primanjkljaja demokracije ali poprejšnje vzpostavitve domačega totalitarizma oziroma reakcija nanj. Člani KPJ so nameravali uvesti diktaturo proletariata po boljševiškem oziroma sovjetskem vzoru v državi Južnih Slovanov že pred uvedbo šestojanuarskega režima, se pravi v času, ko je bila katoliška SLS še vzorna demokratična stranka (zavzemala se je celo za vpeljavo ženske volilne pravice, ki je vidovdanska ustava ni prepovedovala, ampak jo je opredeljevala kot zakonsko materijo).

Revizionistična narava nove teorije o slovenski zgodnjerednjeveški zgodovini je vsekakor manj izrazita. Toda če v svoje razmisleke vpeljemo marksistično dediščino, nam stvar lahko kaj hitro postane jasna. Tudi v tem primeru je namreč mogoče odkriti temelj za vseobsegajočo sistemsko spremembo v skladu z vnaprej oblikovano tezo, ki ne more tajiti svoje ideološke kontaminacije. Marx in Engels sta namreč v spisih, ki so postali znani kot *Revolucija in kontrarevo-*

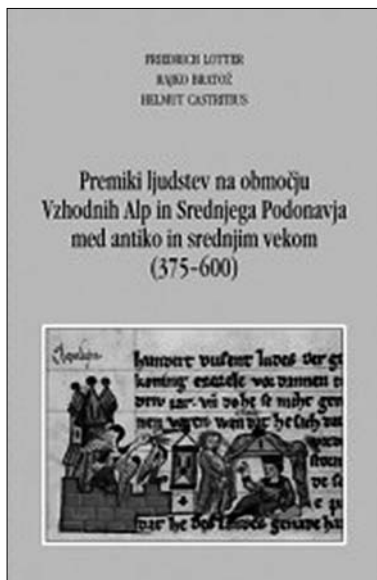
lucija v Nemčiji, spregovorila o umirajoči koroški narodnosti. Tu se dá najti ideološki temelj tvorbe posebnega zgodnjerednjeveškega ljudstva oziroma plemena v prostoru severno od Karavank – kajti drugače bi ostalo pisanje očetov "znanstvenega socializma" brezpredmetno. Revizionistična razlaga bi bila v tem primeru izrazito trendovska: po polomu Kardeljevega sistema se v ljubljanskem establishmentu na vseh področjih življenja uveljavlja marksistična ortodoksija, ki je izrazito nenaklonjena slovanskim narodom. Da sama Wolframova teorija ne stoji v jedru novih pogledov na deslovenizirano zgodnjerednjeveško zgodovino našega prostora, je pa več kot očitno: brez detektiranja tradicijskega jedra je misel uglednega, a vse ostreje kritiziranega dunajskega profesorja le strokovni spaček, ki nima nobene prave zveze z znanostjo.

Hkrati zgodovinarski establishment preganja utemeljene zgodovinarske revizije, ki so rezultat raziskovalnega idealizma (velikokrat pravcatega heroizma) in niso pognale iz tal pri nas skoraj povsod protežirene ter vsiljivo reklamirane marksistične ideologije. Nastopa na povsem enak način kot mogočniki na drugih področjih: ne poskuša se soočati s tezami, ampak onemogoča ljudi, ki jih zagovarjajo. Tamara Griesser Pečar v Sloveniji npr. dolgo ni mogla biti izvoljena niti za docentko, čeprav je njena študija o aferi Sixtus danes že klasično delo srednjeevropske historiografije.²² Profesor, ki je dva semestra kot gost predaval na dunajski univerzi (imel pa je tudi čast s svojimi mislimi seznaniti slušatelje Humboldtove univerze v Berlinu), je bil vrsto let izključen iz vseh raziskovalnih programov na Slovenskem. V istem času so slovenski zgodovinarji ugotovili, da prepisovanje njihovega kolega iz diplomske naloge tretje osebe ni zavrženo dejanje (čeprav ga je za takšnega označil rektor ljubljanske univerze Jože Mencinger²³). Prav tako se jim zdi po-

vsem v redu, če se knjiga, katere izvirna naslovnica izgleda takole:

v slovenskem prevodu izda s takimile platnicami:

Da članom historiografskega establishmenta ni treba spoštovati zavez, ki jih dajejo s strani države ustanovljenim institucijam, dokazuje usoda kraljevsko financiranega programa, ki ga je dolgo vodil akademik prof. dr. Rajko Bratož, sedaj pa na njego-

vem čelu stoji prof. dr. dr. Božo Repe: do leta 2009 bi morali biti zaradi njegovega izvajanja osrečeni z obsežno petdelno *Slovensko zgodovino*. O njej ni ne duha ne sluha. To je bil imeniten izgovor – seveda pa tudi nikakršen razlog – za to, da se je program lani (2008) podaljšal. Letos (2009) so mu bile pripisane še dodatne ure. Drugače tudi ne more biti, saj raziskovalci, ki sodelujejo v njem, kljub mnogo slabšim rezultatom od drugih obvladujejo ključna mesta v zgodovinarskem “cehu”. Da so intabulirani na sedeže v vseh mogočih svetih, kjer nadzorujejo drugače misleče znanstvenike in odločajo o njihovem napredovanju, je umevno samo po sebi (če se kdo drug uvrsti v ta ali oni organ, tvega, da ga bodo s funkcijami kot božično drevesce okrancljani prvaki stroke lepega dne razglasili celo za nezakonitega!).²⁴ Prav tako so zanje rezervirana častna mesta v akademijah, na univerzah, v komisijah, na simpozijih itd. Razglašajo se za “opinion makerje” in se tako pogosto pojavljajo na malem ekranu, da mora človek, ki jih na njem ne vidi vsaj vsak drugi dan, pomisliti, da ima pokvarjen televizor ...²⁵

Kljub temu pa slovenski zgodovinarji, ki na najbolj grobe načine zatirajo, teptajo in onemogočajo svoje kolege, niso srečni. Resda obvladujejo večino zgodovinarskega tiska in medijev, vendar se soočajo z vedno hujšimi razpokami na fasadi lastne vsemogočnosti. Še lahko frizirajo javno mnenje znotraj “ceha” – njim neljube knjige so v strokovnem tisku (ki se vse bolj oddaljuje od znanstvenega) bodisi zamolčane bodisi dane v oceno plazečim se karierističnim povzpeticnikom in brezbarvnim marionetam, ki radi/e pišejo po željah establishmenta –, toda bralci ne stojijo več za njimi. Če se pojavijo v medijih, jim ljudje ne verjamejo.²⁶ Njihove revizije so preveč prozorno namenjene zgolj utrjevanju položaja v okvirih establishmenta: svoje sodobnike nenehno zaposlujejo z najrazličnejšimi bizar-

nimi tezami, da se ti niti slučajno ne bi mogli začeti ukvarjati z zares pomembnimi vprašanji slovenske in siceršnje zgodovine (ki pogosto niso obsežneje tematizirane). Ker zasedajo vplivne položaje in so izdatno podprti z denarjem iz javnih sredstev, medtem ko se njihovim kolegom z mnogo boljšimi raziskovalnimi rezultati odreka celo najskromnejše projektno in programsko financiranje, imajo več kot dovolj sredstev za usmerjanje splošne pozornosti ... Toda ne glede na to jih bo prej sli slej doletela enaka usoda kot tiste pokveke, ki so onemogočali enega največjih historikov – pa tudi intelektualnih radikalcev in revizionistov – 20. stoletja A. J. P. Taylorja.²⁷ *Zgodovinarska zgodovina* je že na pohodu. Dokler se ne uveljavi kot nekaj najnaravnejšega v slovenski kulturi, pa velja ponoviti Taylorjevo misel, ki je postavljena tudi na začetek te razprave: *Nič v življenju ni bolj sprejemljivo kot pomiritev z establishmentom – in nič ni bolj korumpirajoče*. Ali z drugimi besedami: kdor se boji revizionizma, se trese zaradi svojih nepravilno pridobljenih privilegijev. Tako v zgodovini kot na drugih področjih.

1. Sperans (E. Kardelj), *Razvoj slovenskega narodnega vprašanja*, Ljubljana 1939, 254.
2. Podobno kot Bismarck je razmišljal tudi Helmuth von Moltke starejši, ki bi ga brez pretiravanja lahko označili za najtrdnější vzvod, s katerim je "železni kancler" dosegal cilje svoje politike. Legendarni šef pruskega in nemškega generalštaba je menil, da je mogoče načrtovati le začetke vojn, medtem ko so pozneje vse poteze odvisne od razvoja dogodkov na bojišču. Dober general kar najbolje izrabljuje možnosti, ki se mu ponujajo.
3. O kraljestvu svobode kot cilju komunistov je pisal Friedrich Engels, ki je v *Anti-Dühring* dovolj jasno spregovoril o postpolitični oblastni hierarhiji, napovedani v njegovem in Marxovem *Manifestu*. Do leta 1948/49 je štiriperesna deteljica klasičnega dialektičnega in historičnega materializma v Jugoslaviji obsegala Marxa, Engelsa, Lenina in Stalina, nato pa je slednji odpadel. Prazno mesto je zapolnil Kardelj. Po

- XX. in XXII. kongresu KP Sovjetske zveze je Stalin izgubil ugledni položaj tudi v moskovskem marksističnem panteonu, vsaj deloma pa ga je ohranil v pekinški rdeči walhalli.
4. To je jasno razvidno iz znamenitega splitskega govora Josipa Broza Tita leta 1962. Jugoslovanski diktator je tedaj ostro nastopil proti "meščanskim piscem", ki se niso vrasli v socialistično misel ter stikajo in brskajo po preteklosti. Broz je – kot pravi marksist – sodil, da so razlogi za zlo, ki pesti njegovo "kvazihabsburško postmonarhijo", material(istični). Toda v isti sapi je poudaril, da se negativni pojavi najbolj kažejo v kulturi, tj. v t. i. nadstavbi.
5. Komunizem je antihumanističen, saj je njegova koncepcija človeka deterministična. Protirazsvetljski je zaradi diktatorsko-avtokratske nedelitelve oblasti in netolerantnosti.
6. F. Klopčič, *Slovenstvo in drugo*, Ljubljana 1986, 30. Avtor gesla *Slovenijo Slovence!* je Franjo Aleš.
7. Josip Broz Tito je Trst obljubil Palmiru Togliattiju – Mariu Ercoliju (ki je bil poprej podpredsednik in pravosodni minister italijanske kraljevske vlade), da bi ta lažje dosegel dober rezultat na demokratičnih volitvah. V zameno naj bi Slovenija oziroma Jugoslavija dobila Gorico. Prim. V. Dedijer, *Josip Broz Tito. Prispevki za življenjepis*, Ljubljana 1953, 722. Toda komunisti na Apeninskem polotoku so vedeli, da so takšne kravje kupčije z njihove strani brezpredmetne; kljub občasno bombastično poudarjanemu internacionalizmu so vseskozi raje veljali za vnete patriote kot za dosledne marksiste – kar še v naših dneh dokazuje Giorgio Napolitano (tudi s svojimi interpretacijami zgodovine).
8. J. Pleterski, *Narodi, Jugoslavija, revolucija*, Ljubljana 1986, 405. Avtor se moti, ko na tem mestu govori zgolj o poimenovanju. Komunistični režim v Jugoslaviji in Sloveniji je bil zelo skrben v rabi jezikovnih (zlasti emblematskih) oznak; tako na ozemlju, kjer je bila uradni jezik tudi italijanščina, niti slučajno ni bilo Titovih ulic (ampak le trgi). *Via Tito* bi se pač lahko slišala tudi kot protirežimska parola.
9. J. Pleterski, *Študije o slovenski zgodovini in narodnem vprašanju*, Maribor 1981, 395.
10. Z. Klanjšček, T. Ferenc, I. Ferlež, M. Mikuž, A. Nedog, J. Novak, M. Stepančič, M. Stiplovec, *Narodnoosvobodilna vojna na Slovenskem 1941-1945*, Ljubljana 1976, 165. Avtor, čigar misli zbornik citira v navedku, je Bogo Grafenauer.
11. Značilno se vzpostavitev nove Jugoslavije in izvedba revolucije v monografiji *Narodnoosvobodilna vojna na Slovenskem 1941-1945* ob njenem sklepu postavlja kot zadnja od štirih osnovnih ciljev – pri čemer si ob sami tematizaciji oblikovanja OF ni mogoče ustvariti

jasnega vtisa o njuni navzočnosti. Prim. Z. Klanjšček, T. Ferenc, I. Ferlež, M. Mikuž, A. Nedog, J. Novak, M. Stepančič, M. Stiplovšek, n. d., 1029-1053. Tudi analiza besedil emblematičnih pesmi slovenskega partizanstva, ki so imele pri vojni mobilizaciji veliko vlogo, pokaže, da med letoma 1941-1945 revolucija ni bila razumljena kot najvišji cilj boja. Nekateri teksti so presenetljivo podobni tistim, ki so jih drugod prepevali pristaši desnoradikalnih gibanj (prim. *Hej brigade* in najbolj znano bojno pesem Tisovega "Slovenskega štata" *Rež a rúbaj*).

12. Metafore, ki so oblikovale marksistično ideologijo, so značilno povezane s hierarhično urejeno oblastjo (kraljestvo, gospodovati). Komunisti so že takoj po prevzemu oblasti ravnali v skladu s svojimi trenutnimi prioritetami; v najbolj krvavem mesecu vse slovenske zgodovine, tj. junija 1945, so na grozovit način pobili večinoma neprostovoljne pripadnike domobranske vojske (volonterjev je bilo med njimi le okoli 1000!), ljudi, ki so jih obtoževali prvenstva ali zvodniške vloge v kolaboraciji, pa so včasih obsodili na milejše zaporne kazni (npr. škofa Rožmana). Tudi tedanje eksekucije na skrivnih lokacijah, ki se kot noč in dan razlikujejo od krvoločnih "spektaklov iustitiae" v francoski revoluciji, govorijo o popolni prevladi sedanjosti nad preteklostjo.
13. Oblastni in historiografski establishment polagoma postaja ena – kartelna – struktura. Naj navedem samo en primer: informacijska pooblaščenka ni reagirala na dejstvo, da je lani (2008) eden od vodij raziskovalnih programov v javnosti prebral del privatnega pisma zgodovinarja, ki je leta 2005 njegovi skupini povsem pravilno napovedal, da ne bo izpolnila zastavljenih nalog (avtor teksta o dovoljenju za citiranje seveda ni bil vprašan). V Sloveniji se vsak nedovoljeni poseg v zasebnost očitno ne sankcionira; ustavne in zakonske pravice se branijo izrazito selektivno, se pravi pristransko – glede na trenutne potrebe establishmenta. Prav tako je pomenljiv izjemen delež zgodovinarskega "ceha" pri izdelavi tehnologije širjenja govoric v slovenskem javnem prostoru. Nikakor namreč ne gre pozabljati, s kakšno lahkoto je prof. dr. Božo Repe lansiral vest o tem, da je neki agent *Sove* obletaval njegovega kolega. (Prim. intervju G. Repovža s prof. dr. Božom Repetom, <http://www.mladina.si/tehdnik/200704/clanek/slo-intervju-grega-repovz/> – vpogled 12. septembra 2009.) Dokazov za utemeljenost te svoje javno izrečene trditve nikoli ni predložil. Sodelavec *Sove* in Repetov kolega sta vse do danes ostala brezimna. Glede na težo obtožb in na dejstvo, da podatki o agentih *Slovenske obveščevalno-varnostne agencije* ne sodijo v kategorijo informacij javnega značaja, je to vsekakor presenetljivo. (Vsekakor se

zastavlja vprašanje, kako se je prof. dr. Repe dokopal do vednosti, da je nekdo sodelavec *Sove*. Značilno si ga še nihče ni zastavil!) Ni pa slučajno, da je nekako tedaj skupina politično eksponiranih članov zgodovinarskega establishmenta tudi oblikovala javno izjavo, ki je po tendenci na las podobna poznejši peticiji 570 (571) novinarjev. Njihov *mali pok* je bil dovolj uspešen preizkus načina poseganja v javne zadeve – zato je v primernem trenutku lahko sledil še *veliki*.

14. Teorija Herwiga Wolframa je bila izdelana ob gotski poznoantični zgodovini; njena aplikacija na zgodnjerednjevske Slovence, ki so bili opazno drugačni kot Germani (zaradi svojega ekstenzivnega načina gospodarjenja so potrebovali zelo veliko prostora, na katerem so se morali staroselci prilagoditi njim, če so hoteli preživeti; zato so na novem poselitvenem ozemlju večinoma ostali, medtem ko so "tevtonski" osvajalci, ki so si podvrgli province zahodnorimskega imperija, relativno kmalu izginili), ne more privedi do historični stvarnosti ustrežajočega rezultata.
15. Celo ustoličevanje koroških vojvod ima vzporednice v slovesnih umestitvah na prostem pri drugih slovanski narodih; pri tem gre očitno za dediščino, ki je starejša od Karantanije.
16. Konstantin Filozof je v starocerkvenoslovanskem slovstvu označen kot prvi vzgojitelj in učitelj slovinskemu jeziku – tj. njegovim govorcem (Slovinom).
17. Pop Martinac je zapisal, da so Turki po bitki na Krbavskem polju 1493 navalili na "hrvaški jezik", tj. na njegove govorce (Hrvate).
18. Onstran meje razuma je tudi hudovalje pristašev nove teorije nad Milkom Kosom, ker je uporabljal za prebivalce naših dežel v srednjem veku ime Slovenci. Brez problemov pa se za tiste dni govori o Slovanih, čeprav se ta oznaka v alpsko-jadranskem prostoru pojavi šele v 19. stoletju. Ime Slovenci je samo besedotvorno novejša varianta imena Sloveni (obe najdemo pri Trubarju za označevanje reformatorjevih rojakov), ki je po jezikoslovnih dognanjih edina mogoča oblika samooznačevanja naših prednikov v zgodnjem in delu visokega srednjega veka. Pri edninski obliki za ženski spol (Slovenka) pa sploh ni prišlo do besedotvornih inovacij.
19. Prim. M. Mikuž, *Oris zgodovine Slovencev v stari Jugoslaviji 1917-1941*, Ljubljana 1965, 535.
20. Levičarski ekstremisti v samih dogajanjih med drugo svetovno vojno na Slovenskem niso mogli najti niti dovolj šne opore za svojo anticerkveno politiko po njej. Položaj v različnih škofijah namreč v obdobju 1941-1945 ni bil enak. Katoliški duhovniki na Štajerskem npr. sploh niso mogli biti zapleteni v notranji spopad med Slovenci, saj

jih je nemški okupator v pretežni meri izselil. Kljub temu so komunisti po prevzemu oblasti proti Božjim služabnikom nastopali na območju vseh diecez enako neprijazno. Tudi zato, da bi se takšno ravnanje nekako upravičilo, se levičarsko angažirani interpreti preteklosti danes trudijo z diskurzivnim vzpostavljanjem nekakega katoliškega totalitarizma generalizirati oziroma nivelizirati ne posebej vzpodbudne razmere pred drugo svetovno vojno.

21. Antisemitizem, ki je nepogrešljiv element hitlerizma, je bil – kakor dovolj prepričljivo dokazuje drugi vplivni historiografski revizionist Daniel Jonah Goldhagen – globoko zakoreninjen v nemški kulturni tradiciji skozi več stoletij.
22. Ko je Tamara Griesser Pečar docentski naziv končno dobila, pa na urniku univerze, ki jo je izvolila za visokošolsko učiteljico, nenadoma ni bilo prostora za njena predavanja. Podobnih primerov je, žal, še več.
23. Prim. dokument prof. dr. Jožeta Mencingerja št. 101-07/04-JM-tp z dne 9. septembra 2004, ki se hrani na rektoratu ljubljanske univerze.
24. To se je zgodilo članom znanstvenega sveta *Instituta za narodnostna vprašanja*. Za vedenje historiografskega establishmenta je značilen podatek, da mi je leta 2005 njegov vidni član kratko malo prepovedal prijavljati temo o slovenski zgodovini na razpis *Javne agencije za raziskovalno dejavnost* – ker da jo že on “pokriva” s svojim programom (čeprav nikoli ni imel niti docentske habilitacije za njeno poučevanje na univerzi!).
25. Sam sem bil priča, da se je pripadnik zgodovinarsko-političnega establishmenta leta 2008 razglasil za “opinion makerja” in zato zahteval financiranje svojega programa iz sredstev

Javne agencije za raziskovalno dejavnost. Prav tako sem na lastni koži doživel šikanirajoče preverjanje svojega proforskega statusa s strani ene od državnih ustanov – zgolj zato, ker se je eminentni ljubljanski historik zlagal, da nimam ustrezne habilitacijske kvalifikacije za zasedbo mesta v neki komisiji. Nobenemu drugemu kandidatu ni bilo treba dokazovati, da so v prijavi na razpis navedli točne podatke.

26. To je postalo jasno tudi medijskim ljudem, zato so komentiranje zgodovine v glavnem prepustili ekonomistom, sociologom in najrazličnejšim “pričam” (ki neredko lažejo, kot zmorejo samo očividci). Tu in tam lahko dobijo prostor v javnosti celo že posamezni resni raziskovalci preteklosti, ki so bili včasih pri besedi samo zaradi ustvarjanja bolj demokratičnega videza časopisov in televizije (praviloma pa so lahko nastopali le v prisotnosti pripadnikov historiografskega establishmenta – kot reprezentanti “drugega mnenja”).
27. Vseskozi levičarsko usmerjeni Taylor je bil na višku intelektualnih moči karierno onemogočen z izgovorom, da je v knjigi *The Origins of the Second World War* postavil pod vprašaj “nürnberško tezo” o krivdi za izbruh druge svetovne vojne: po njegovi sodbi so Hitlerju pri zakuhanju planetarnega spopada pomagale tudi druge sile – zlasti tiste, ki so mu dale priložnost za vodenje ekspanzionistične politike. Nacistični vodja naj bi prav tako ne izstopal preveč iz vrste drugih nemških politikov ... Podoben vihar je v Nemčiji izzval Fritz Fischer, ki je zagovarjal tezo o neprekinjeni zvezi nemških elit v času vilhelmskega cesarstva, Weimarske republike in Tretjega rajha (vendar pa ni doživel podobnih šikan kot Taylor).